

Igaz, hogy merev fogalmi felfogás szerint élők közötti ügyletnél az ügyletkötő fél szándékának ily messzemenő kutatása megengedhetetlen, de a pusztá logikai szemlélet fölé emelkedő igazságkeresés meg kell, hogy lássa a különbséget a szóbanforgó és az egyéb élők közötti ügyletek között. Az a ráció, amely a halál esetére szóló intézkedéseknél az akarat mélyebb kutatását kívánja, a mi esetünkben az ügylet formális minősítése ellenére érvényesül.

Az eset demonstrálja a sugallat és a kritikai elemzés egymást kiegészítő szerepét: a pusztá értékelő sugallat (3. pont), rejtve hagyja a joghatás általános feltételeit: ha csak utána indulunk, azt sem látjuk, van-e érvényes jogügylet, s mik ennek a feltételei és határai? — a pusztá logikai elemzés (5—6. pontok) merev szélső alternatívákba visz: a döntés a két művelet összekapcsolásának eredménye.

Dr. Villányi László.

A kft. üzletrész átruházása.

Az 1930: V. t.-c. (T.) az üzletrész átruházhatóságának elvét deklarálja, de az átruházás tekintetében csak néhány társasági jogi szabályt foglal magában. Az átruházás problematikájának javarésze ezért az általános magánjog területére esik.¹⁾ Minden nehézség abból fakad, hogy az átruházás tárgya nem testi tárgy, nem dolog.

Az üzletrész ugyanis azoknak a jogoknak az összessége, amelyeket a tag törzsbetétszolgáltatásának ellenértékéül szerez meg, lényegileg tehát — *tagságjog*,²⁾ vagyis pusztán eszmei léttel bíró tárgy. Az üzletrészátruházásának élők között leggyakoribb jogügyleti alakja az adásvétel, következésképpen az üzletrészvétel esetében az ú. n. *jogvétel* szabályai lesznek irányadók. A jogvétel viszont több vonatkozásban egészen speciális szabályok uralma alatt áll: ezeket a kereskedelmi törvényben hiába keressük, az általános magánjoghoz kell tehát visszatérnünk azokban az esetekben is, melyekben a jogvétel a Kt. 260. §-a értelmében valamelyik fél részéről történetesen kereskedelmi ügylet.

Az üzletrészvételt sem a kft. törvény, sem az általános magánjog alakszerűségekhez nem köti.³⁾ Az szóval is érvényesen

¹⁾ Noha az 1930: V. t.-c. indokolása szerint: „A Tj. — szemben az angol és a német joggal — a legnagyobb körültekintéssel igyekszik az üzletrészátruházásnak kérdését szabályozni.“

²⁾ V. ö. Indok. V.; „Az üzletrész a társasági jogok foglalatata.“ *Glücksthal—Huppert: A korlátolt felelősségű és csendes társ.* 33. old.

³⁾ Még akkor sem, ha a kft. tulajdonában ingatlan van. Kivétel: a házastársak és jegyesek közti átruházás.

köthető, még az esetben is, melyben az átruházáshoz a társaság beleegyezése szükséges (T. 21. §. 2. bek.) A társaság beleegyezéséhez — hacsak a társasági szerződés fenn nem tartja — taggyűlés nincs előírva; a beleegyezést megadhatják az ügyvezetők is.^{3a)} Taggyűlést csak az esetben kell tartani, ha a társaság az átruházó taggal szemben elővételi jogát gyakorolja vagy ha az átruházás az üzletrészek felosztásával kapcsolatban történik (T. 37. §. 7. és 11. p.). Noha az átruházással a tagok személyében, esetleg törzsbetétük nagyságában is változás történik, az átruházás érvényességéhez a társasági szerződés módosítására sincs rendszerint szükség.⁴⁾ A tagváltozás évenkénti bejelentése (T. 55. §.) cégjog — közigazgatási jelentőségű, mely az átruházás érvényességét ugyancsak nem érinti.

Az általános magánjog szabálya szerint, ha a vétel tárgya jog, a vételi szerződésnél fogva az eladó köteles az eladott jogot a vevőre ruházni (MTKj. 1353. §.). Minthogy az adásvételi szerződéssel, illetve a társaság beleegyezésével az üzletrész ipso jure átszáll a vevőre, a most idézett szabály azt jelenti: az eladó köteles mindent elkövetni, hogy a vevő tagsági jogait gyakorolhassa, illetve mindattól tartózkodni, ami a vevőt e jogai gyakorlásában akadályozná. Szóbeli átruházás esetén köteles annak megtörténtét a társaságnak bejelenteni, illetve azt bizonyítani (T. 23. §.), köteles az átruházott üzletrész bizonyítására szolgáló tagjegyzékkivonatot a vevőnek kiszolgáltatni (T. 20. §. 3. bek., MTKj. 1355. §.).

Az üzletrész nem jogosít a társasági vagyon birtokára még a törzsbetét arányában sem, ezért az MTKj. azon intézkedése, mely a kárveszély átszállása, a hasznok és terhek megoszlása, a költség viselése s a költelekezés megtérítése tekintetében a dolog eladására vonatkozó szabályokat *oly jog eladása esetére is, mely dolog birtokára jogosít*, megfelelően alkalmazni rendeli (1361. §.), üzletrész eladása esetében nem jöhet figyelembe.

Pedig éppen a kárveszély átszállásának kérdése nagy jelentőséggel bír különösen a szavatossági jogszabályok alkalmazhatósága szempontjából. A dolog átadásának, illetve elküldésének megtörténte üzletrész eladásánál fogalmilag ki van zárva, a

^{3/a)} E kérdés a német jogirodalomban vitás. *Hachenburg, Brodmann és Neukamp—Becker* szerint a beleegyezés megadása a taggyűlés hatáskörébe tartozik, a német bírói gyakorlat felfogása szerint azonban azt az ügyvezetők is megadhatják. *Liebmann—Saenger: Kommentar zum Gesetz b. G. m. b. H. 7. sz. 111—112. o. 17. j.*

⁴⁾ A bpesti kir. törvényszék mint cégbíróóság gyakorlata szerint, ha az üzletrészváltozás olyan, hogy a T. 12. §-a szerint bejegyzett rendelkezéseket is megváltoztatja, nem elég a tagjegyzékkivonat, hanem szerződésmódosítás is szükséges és az ügyvezetők annak bejegyzését kötelesek kérni. V. ö. T. 75. §. 2. bek.

kárveszély átszállás időpontja tekintetében tehát itt más ténynek kell választóvonalul szolgálni.⁵⁾ A kérdés mélyére hatolva: ez esetben nincs is választóvonal, mert a kárveszély — ellenkező kikötés hiányában — akkor száll át a vevőre, amikor az átruházás a felek között hatályossá válik. Szabad átruházás esetén tehát az adásvételi szerződés megkötésének, egyébként a társaság beleegyezésének időpontjában. Magával a társasággal szemben beálló joghatály (T. 23. §.) a kárveszélyátszállás szempontjából jelentőséggel nem bír. *Az átruházás joghatályának beálltával tehát az üzletrészátruházás köteleme nyomban belép a szavatossági létszakba.*

Ez azonban nem az egyedüli kivétel a szavatosság általános szabályai alól. A szavatossági joganyag nehézségei jogvételek esetében meghatározódnak s szabályainak alkalmazhatósága nem egyszer csak következtetés útján állapítható meg.

Előjáró kérdés: terheli-e *szavatosság* az eladót a *jog fennállásáért*? A Javaslatnak a vételi címben foglalt intézkedéseiből ez a szavatosság nem olvasható ki. Hiányzik belőle — a német BGB. 437. §-ának megfelelő — ez irányban kifejezett világos jogszabály.⁶⁾ Ám ez csak megtévesztő látszat, mert a Javaslat egy másik fejezetéből, jelesül a követelések átruházását (engedményt) tárgyaló szakaszokból ellenkező következtetésre kell jutnunk. A Javaslat szerint u. i. — egyezően élő jogunkkal — az engedményező, ha követelését visszteher fejében ruházta át, eladóként szavatol az engedményesnek a követelés fennállásáért (1222. §.). A Javaslat az engedmény jogintézményének ezen alapvető tételét más jogok átruházása esetére is megfelelően alkalmazni rendelí (1233. §.). Nincs semmi akadálya, hogy bírói gyakorlatunk üzletrészeladásánál is kövesse az engedményezésnek e „szavatossági“ szabályát.⁷⁾

Üzletrészeladásánál a jog fennállása nemcsak az üzletrész jogi létezését, hanem minden jogi hibától való mentességét is jelenti.⁸⁾ Az eladó tehát „szavatol“ azért, hogy az üzletrész jogilag létezik, hogy őt megilleti, hogy jogilag meg nem támadható, végül, hogy a kárveszélyátszállás időpontjában fennforgó okból a társaság feloszlata révén sem semmisíthető meg. (T. 82., 83. §§.).

⁵⁾ *Polg. törvénykönyv Indokolása*, IV. 103.

⁶⁾ *BGB. 437. §.*: „Der Verkäufer eines ... Rechtes haftet für den rechtlichen Bestand des Rechtes.“

⁷⁾ Épúgy, mint az örökségeladásánál „... az örökség eladója szavatol örökösödési jogának fennállásáért...“ (J. 1444. §.)

⁸⁾ *Öertmann: Recht der Schuldverhältnisse* 3 u. 3. Aufl. 437. §. 3. j. Anwendung bei anderen Rechten: „... bei Anteilsrechten an einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung“; *Hachenburg: Staub's Komm. der Ges. mit beschränkter Haftung* III. Aufl. 205. o. 4. j.

Am az eladónak most körülírt „szavatolása“ egyáltalán nem esik a szavatosság fogalma alá, mert jogi mibenléte nem meríti ki a szavatosság fogalmi elemeit. Ez a szavatolás nem praestatio, noha a Pölgári Törvénykönyv Tervezetének indokolása e vonatkozásban azzal érvel, hogy „aki valamely követelést mint fennállót elad, ezáltal garantirozza annak létét és ezen garantiája alapján szavatol.“⁹⁾ Erre a szavatolásra u. i. a Javaslat a szavatosság két kategóriájának — Zsögöd plasztikus elnevezése szerint a „*materiális egységű szavatosságnak*“ — szabályait¹⁰⁾ nem alkalmazza s a követelés (jog) eladóját a jog fennállásáért nem a szavatossági szabályok speciális feltételei, kikötései s tartalma szerint felelteti. *A jog fennállásáért való szavatolás nem más mint jótállási szerződés.* Ez a mindennapi életben oly gyakori és nagyjelentőségű szerződés más szabályok szerint bírálendő el, mint a materiális egységű szavatosság. Alakilag is rendszerint mint önálló szerződés jelentkezik, bár gyakran felbukkan mint az eladó teljesítési kötelezettségének alkotórésze.¹¹⁾ Ez okból az eladónak a jog fennállásáért való „szavatolásának“ elbírálásakor ugyanennek a „jogért való szavatosságára“ (J. 1370—1381. §§.) és a „dolog hiánymentességeért való szavatosságára“ (J. 1382—1404. §§.) vonatkozó szabályait még analogia útján sem lehet alkalmazni.

Ennek felismerése nagyfontosságú. Hisz ismeretesek azok a szerteágazó és nagyjelentőségű jogkövetkezmények, amelyek aszerint állanak be, hogy az üzletrészeladót a teljesítési vagy szavatossági avagy épen az ügyletérvénytelenségi szabályok szerint tesszük felelőssé. Az idevágó részletek tekintetében utalunk *dr. Reitzer Béla* élelméjü s ma is időszerű tanulmányára.¹²⁾ Kiemeljük azonban a következőket: az üzletrész fennállásáért való felelősség az eladó teljesítési kötelezettségéhez tartozván, annak megsértése esetén az eladó a teljes pozitív érdekért felel. A vevő tehát az üzletrész fenn nem állása esetén feltétlenül követelhet a nemteljesítés miatt kártérítést, nem úgy, mint a dologhiány miatt beálló szavatossági igénye alapján: csak a Javaslat által kivételképen felsorolt néhány tényállás fennforgása-

⁹⁾ *Indokolás*, II. 585. o.

¹⁰⁾ *Fejezetek*, I. k. 659. o.

¹¹⁾ *Garantia in contrahendo*, Zsögöd, *Fejezetek*, II. k. 1229.

Gierke: Deutsches Privatrecht. Schuldrecht. Garantievertrag, 207. §. 3. j. Az átruházó a garantiát azért is elvállalhatja, hogy a társaság beleegyezését megszerzi, ennek elmulasztása vagy a beleegyezés meg-hiúsítása kártérítésre kötelez. *Liebmann—Saenger*, i. m. 114. o. 1716.) Viszont a *dolog* hiánymentességéért való *jótállás* már a szavatossági jogszabályok szerint nyer elbírálást (J. 1386. §.): V. ö. 1868:LIV. t.-c. 78. §-t, mely külön említi a szavatost, jótállót és a kezest.

¹²⁾ *A teljesítési és szavatossági szabályok viszonya a Tervezetben.* Magy. Jogászegyleti értek. V. k. 34. f. 1912.

kor. (1386. §.). Nem állanak ilyenkor természetesen a szavatossági kivételes jogszabályok (a vevő tudomásának jelentősége, rövidebb elévülés stb.) sem. De viszont nem állanak a teljesítési szabályok sem kivétel nélkül. A jog fennállásáért való felelősség u. i. fontos kivételt jelent teljesítési szabályok azon tétele alól, hogy a lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés — ex capite impossibilitatis — semmis. (J. 969. §.). Erre a szabályra az üzletrész eladója nem hivatkozhatik: reá a feltétlen garancia elve érvényesül. Nem menekülhet kötelezettsége alól azzal sem, hogy a vevőnek csak a negatív interesséjét téríti meg. (J. 971. §.). A fenn nem álló, illetve jogfogyatékos üzletrész eladója teljes kártérítéssel tartozik a vevőnek.

Már az eladó „szavatossága a jogért“ az üzletrész eladóját is épp úgy terheli, mint dologeladás esetében. Ez a szavatosság merőben más, mint az előbb tárgyalt — a törvényelőkészítő munkálatok által szavatolásnak nevezett — jótállás; ez valóban praestatio. Ez esetben u. i. az eladó azért szavatol, hogy *harmadik személynek* nincs a vétel tárgya tekintetében oly joga, mely a vevő megszerzésének útjában áll vagy a vevő ellen érvényesíthető. Harmadik személy alatt maga a kft. is értendő. A jogért való szavatosság tehát nemcsak akkor időszerű, ha az üzletrészt valamely korábbi vevő tulajdoni igénye, valamely hitelező zálog- vagy haszonélvezeti joga terheli, hanem az esetben is, midőn az üzletrészt a társaság a pótbefizetés elmulasztása esetén konfiskálhatja (T. 30. §.), avagy a tag magatartása, illetve a társasági szerződés rendelkezései alapján bevonhatja (T. 36. §.). Ezekben az esetekben nincs akadálya annak, hogy a Javaslatnak a „jogért való szavatosságra“ irányadó szabályai nyerjenek alkalmazást, annál inkább, mert az idevonatkozó vezérszakasz (1370. §.) úgy van megszövegezve, hogy az a jogra mint vételtárgyra is vonatkoztatható.

Nehezebb kérdés, hogy az eladónak „szavatossága a dolog hiánymentességeért“ terheli-e az üzletrész eladóját is. A Javaslatnak a hiánymentesség fogalmát meghatározó intézkedése (1382. §.) az egyszerű grammatikai magyarázat szerint üzletrész-eladásánál is alkalmazhatónak látszik. Hisz az eladott üzletrészek is lehetnek kikötött tulajdonságai (pl. mérleg szerinti vagyonállapot, jövedelmezőség stb.¹³) Ámde a Javaslatnak e vonatkozású és a lényegét érintő rendelkezései kifejezetten csak a dolgok (res corporales) eladása esetére vannak szabva, ezért

¹³ Már az értéket elenyésztető, illetve csökkentő hiba *Hachenburg* szerint a „jog fennállása“ kategóriájába tartoznék (i. m. 205. o. 5. j.) a rendeltetésszerű használhatóság kritériuma viszont üzletrésznél fogalmilag van kizárva. Követeléseknél azonban ez utóbbi kritérium egybevág a bírői úton érvényesíthetőség kellékével, amiért a Javaslat a követelés eladóját felelteti is. (1222. §.)

azokat még analogia útján sem lehet az üzletrész — e pusztán eszmei léttel bíró tárgy — eladásánál alkalmazni. Ezt az álláspontot foglalja el a német jogirodalom is.¹⁴⁾ A jogszabályok hatókörének azzal a sajátosságával állunk tehát szemben, hogy amíg dolog eladása esetén a szavatosság hiánymentességért akkor is érvényesül, ha a dolognak történetesen nem fizikai, hanem jogi vagy egyéb gazdasági tulajdonságai (pl. beépíthetőség az építkezési szabályok szerint, jövedelmezőség, szálloda jó hírneve stb.) hiányoznak, addig jog eladása esetén a kézenfekvő analógia ellenére a praestatio szabályai felmondják a szolgálatot. A jog kikötött gazdasági vagy egyéb tulajdonságainak hiánya miatt csak a megtámadás — *ex capite doli vel erroris* — fegyverei segíthetnek.

Ennek a kétféleségnek logikai meggyőző ereje hiányzik, ami — szerintünk — újabb meggyőző adalék azon elméleti álláspont helyessége mellett, hogy a törvényhozó szakítson a dologfogalom merev, materialisztikus felfogásával.¹⁵⁾

Ifj. dr. Nagy Dezső.

A felszabadult felvidéki területek igazságügyi szervezeti kérdései.

A Felvidék felszabadításával egy táblai (Kassa) öt törvényszéki (Komárom, Rimaszombat, Ungvár, Beregszász, Kassa), és huszónhárom járásbíróági székhely került Magyarországhoz vissza. A csehek a huszónhárom járásbíróágon kívül két további járásbíróágot (Mezőkaszony, Torna) megszüntettek; megszüntették továbbá az Ipolyságon felállított törvényszéket, viszont létesítettek törvényszéket Ungváron, amelynek azelőtt törvényszéki nem volt. Mindezeket az adatokat a m. kir. igazságügyminiszterium szervezeti osztálya bocsátotta a legnagyobb készséggel és előzékenységgel a Polgári Jog rendelkezésére.

A megszállás alatti igazságügyi beosztást az alábbi táblázat szemlélteti:

¹⁴⁾ *Hachenburg*, i. m. 205. o. 5. j. és *Düringer—Hachenburg: Das Handelsgesetzbuch* 3. Aufl. 161. o. 177. j.: „Auf den Verkauf von Rechten finden die §§ 459 ff. keine, auch keine entsprechende Anwendung.“

¹⁵⁾ L. e kérdés mélyenszántó dogmatikai és bölcséleti taglalását. *Dr. Kauser Lipót: A dologfogalomról.* Különlényomat Magy. Jogászegyleti értek. 1937. ápr.